

– müəllimdə özünüanaliz, kollektivdə yaradıcı özünüidarəetmə bacarığı, valideynlərlə həmkarlıq keyfiyyətləri formalaşsın.

Müəllim dərslərini hazırlığı zamanı bir sıra problemləri: ifadənin məntiqi haqqında məsələni həll edir, məzmunu seçir, məqsədi müəyyənləşdirir, öz fikrinin həyata keçirilməsinin adekvat yollarını axtarır. Texnologiya müəlliminin qarşısında aşağıdakı vəzifələr durur:

– şagirdlərdə prinsiplərin psixologiyasının formalaşdırılması; aktivlik, tədbirlilik, müstəqil qərar qəbul etmə;

– öz fəaliyyətinin nəticələrinə görə məsuliyyət və s.

Məşhur pedaqoq V.A.Suxomlinski demişdir ki, "Əmək sevinci heç bir sevincə müqayisə oluna bilməz". Bu sevinci "Əmək təlimi" (Texnologiya) dərslərində uşaqlara aşılamaq bacarığı hər bir müəllimin pedaqoji ustalıqının əsas göstəricisi olmalıdır.

Texnologiya dərsinə xarakterik yanaşma aşağıdakılardan ibarətdir:

– nəzəri və təcrübi təlimin birləşdirilməsi;

– dərslərin nəzəri və təcrübi hissələrinin sıx əlaqəsi;

– ikili məqsədin – biliyin mənimsənilməsi və onun təcrübədə həyata keçirilməsi, texnoloji priyom və əməliyyatların formalaşdırılması;

– bilik və bacarıqların birgə mənimsənilməsinin maddi – texniki və metodiki təminatı.

Sadalanan bu kimi bacarıqlara malik olan və dərslərini müasir tələblərə uyğun formada təşkil edən hər bir texnologiya müəllimi şagirdlərin bacarıq və qabiliyyətlərini

müəyyənləşdirməkdə, potensiallarını üzə çıxarmaqda onlara yardımçı olur.

Rəyçi: pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru N.Axundov

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. "Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin Konsepsiyası (Milli Kurikulum)"un təsdiq edilməsi haqqında. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il tarixli 233 nömrəli qərarı 29 səh.

2. "Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartı və proqramları (kurikulumları)"nın təsdiq edilməsi haqqında, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 103 nömrəli qərarı Bakı: 3 iyun 2010-cu il, 27 səh.

3. Azərbaycan Respublikasının ümumi təhsil məktəblərinin I-IV sinifləri üçün fənn kurikulumları. Bakı, 2008.

X.Салимова

Предмет "Технология" в новой педагогической плоскости Резюме

Главная цель образовательной отрасли "Технология" – подготовка учащихся к самостоятельной трудовой деятельности, развитие и воспитание широкообразованной, культурной, творческой, инициативной и предпринимчивой личности.

Kh.Salimova

New Pedagogical Approach to "Technology" Subject Summary

In the article it is spoken about the subject "Technology" which serves to prepare students for independent labor activity, devel-

Məqalə Təhsil Problemləri İnstitutunun Kurikulum Mərkəzinin "İncəsənət və Texnologiya" fənlərinin təlimi bölməsinin 15 may 2012-ci il tarixli (protokol №5) iclasında müzakirə olunmuş və çapı məsləhət görülmüşdür.

MUSİQİ TƏLİMİNİN TƏŞKİLİ FORMALARI

Sevinc Əliyeva
Sunqayıt Musiqi Kollecinin
müəllimi

Açar sözlər: pedaqoji proses, musiqi kurikulumu, təlim, dərslər tipləri və formaları, mövzunun ümumiləşdirilməsi.

Ключевые слова: педагогический процесс, музыкальный curriculum, обучение, типы и формы уроков, обобщение темы.

Key words: pedagogical process, music curriculum, training, kinds and forms of lessons, generalization of the theme.

Ölkəmizdə təhsil layihəsi çərçivəsində Kurikulum islahatı üzrə işlərin yerinə yetirilməsi uğurla davam edir. Bu sahədəki işlər özünün mahiyyəti və məzmununa görə tamamilə yeni bir təhsil sisteminin qurulmasına yönəlmişdir. Bu sözlər Musiqi kurikulumuna da aiddir.

Yeni Musiqi kurikulumunun tələblərinə görə pedaqoji proses əvvəlcədən müəyyən olunmuş nəticələrə əsaslanmalıdır. Bu prosesdə musiqi müəllimi əlaqələndirici, istiqamətverici, məsləhətçi rolunu oynayır. Şagirdlər isə tədqiqatçı, tərbiyə olunan, yaradıcı rolunda iştirak edirlər.

Müasir dövrdə pedaqoji prosesin təşkilində əsas götürülən prinsiplər üzrə: pedaqoji prosesin tamlığı, təlimdə bərabər imkanların yaradılması, şagirdyönümlülük, inkişafyönümlülük, fəaliyyətin stimullaşdırılması, dəstəkləyici mühitin yaradılması eynilə bütövlükdə "Musiqi" fənninin təşkil prosesinə də aid oluna bilər.

"Musiqi" fənni ilə əlaqədar pedaqoji prosesin tamlığı dedikdə öyrədici, inkişafetdirici, tərbiyəedici və təhsilverici kimi təlim məqsədlərinin kompleks şəkildə həyata keçirilməsi başa düşülür, eyni zamanda bunla-

rın nəticələri müəllim, həm də şagird fəaliyyətini tam əhatə edir. Elə buradaca, yeri gəlmişkən, bununla bağlı bəzi pedaqoji terminləri izah etməyə ehtiyac duyulur:

Öyrədici - şagirdlərin musiqi dinləmə, xorla oxuma, improvizasiya, musiqi təranələri altunda hərəkət fəaliyyətlərində fəal iştirakı ilə nəyi isə mənimsəməsi nəzərdə tutulur.

İnkişafetdirici - şagirdlərdə musiqi-yaradıcılıq qabiliyyətlərinin, musiqi qavramasının, diqqətin, musiqi eşitmə qabiliyyətinin, oxu səsinin, təxəyyül və təffəkkürünün, yaddaşının inkişaf etdirilməsi başa düşülür.

Tərbiyəedici - şagirdlərdə musiqiyə maraq, onunla təmasda olmaq, onlarda estetik hissələrin, bədii zövqün, mənəvi keyfiyyətlərin, dünyagörüşlərinin, ideallarının tərbiyəsi anlaşılır.

Təhsilverici - şagirdlərin dünya musiqi mədəniyyətinin ən yaxşı nümunələrlə tanışlıq, müəyyən həcmdə musiqi bilikləri sisteminin mənimsənilməsi nəzərdə tutulur.

Pedaqogika elminin tələblərinə əsasən şagirdlərin öyrədilməsi, inkişafı, tərbiyəsi və təhsili vəhdətdə götürülməlidir. Bunun üçün "Musiqi" fənni ilə əlaqədar təlimdə bərabər

imkanların yaradılması da əsas şərtlərdəndir. Burada təlim şəraiti də az rol oynamır. Təlim şəraitinin yaradılması dedikdə, şagirdlərin hamısının potensial imkanlarından dərslərində istifadə olunması, onların xorda iştirakının təmini, onların müxtəlif uşaq musiqi alətlərindən istifadə edilməsi, uşaqların hamısının improvizədə iştirakının təşkili, şagirdlərin musiqi dinlənilməsində və onun müzakirəsində iştirakının həyata keçirilməsi, istedadlı şagirdlərin fərdi keyfiyyətlərindən dərslərində istifadənin təşkili kimi məsələlər nəzərdə tutulur. Musiqi fənninin tədrisində də şagirdyönlülük diqqət mərkəzində durmalıdır. Bu onunla bağlıdır ki, təlim prosesində həyata keçirilən bütün işlər şagirdin ətrafında baş verdiyi üçün bütövlükdə tədris və təlim məktəblinin maraqları və tələbatlarının ödənilməsinə, onun istedad və qabiliyyətlərinin, potensial imkanlarının inkişafına yönəldilir. Bunun üçün təlim prosesində dərslər, fənnin məzmunu şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılmalı, şagirdlərin potensial istedadları, qabiliyyətləri üzə çıxarılmalı və onların gələcək inkişafı üçün şərait yaradılmalıdır. Ümumiyyətlə, şagird şəxsiyyətinə hörmətlə yanaşılmalı, onların dərslərdən kənar vaxtlarda bədii öz-fəaliyyət dərnəklərində iştirakı təmin olunmalıdır. Bu zaman dərslərin mövzusu şagirdlərin maraqları və tələbatlarına uyğun musiqi materiallarından istifadə etməklə mənimləndirilməlidir. Şagirdlərin fiziki gücləri də nəzərə alınmalıdır. Bilik və bacarıqlar onlara asandan çətinə prinsiplə öyrədilməlidir. Bu zaman şagirdin yorulmasına imkan verməmək üçün dərslərdə müxtəlif fəaliyyət növləri də tətbiq olunur.

Kurikulumun özəl prinsiplərindən biri inkişafyönlülükdə də aparıcı kimi qəbul edilməsidir. Çünki "Musiqi" fənninin təlimi prosesində şagirdlərin idrak fəallığı izlənilir, nailiyyətləri təhlil edilir, bilik, bacarıq və vərdislərin inkişafı səviyyəsi tənzimlənir.

Dediklərimizi bir qədər konkretləşdirsək, aşağıdakı qənaətə gələ bilərik:

- Musiqi əsərləri ilə tanışlıq və onunla təmasda olmaq şagirdlərin musiqi haqqında anlayışlarını genişləndirir.

- Musiqi biliklərinin mənimsənilməsi musiqi əsərlərinin şüurlu mənimsənilməsinə səbəb olur və şagirdlər bu əsərlər haqqında sərbəst, savadlı fikirlər söyləyir.

- Musiqi alətlərində ifa prosesində şagird musiqi əsərini emosional qavrayır. Bu isə öz növbəsində şagird xasiyyətinin hərtərəfli inkişafına səbəb olur.

- Xorla oxu prosesində şagirdlərdə kollektivçilik, nizam-intizamlı olmaq, digər şagirdlərə qulaq asmaq kimi keyfiyyətlər yaratmaqla bərabər, onlar vokal-xor vərdislərinə yiyələnirlər.

- İmprovizə şagirdlərin təffəkkür və təxəyyülünün inkişafına səbəb olduğu kimi onların emosionallığını artırır.

- Musiqi təliminin həyatla əlaqəsini genişləndirir.

Ümumiyyətlə, incəsənət insanların içərisində özünəməxsus yer tutan musiqi insanların, o cümlədən şagirdlərin duyğu və düşüncələrinin tərcüməni kimi həmişə diqqət mərkəzindədir.

Pedaqoji prosesdə fəaliyyətin stimullaşdırılmasına da davamlı diqqət verilməlidir. Belə ki, fəaliyyət stimullaşdırılan zaman pedaqoji prosesin səmərəli və effektiv qurulması, şagirdlərin təlimə marağının artırılması üçün onların bütün irəliləyişləri qeyd olunur və dəyərləndirilir, nəticə etibarilə məktəblilərin daha uğurlu təlim nəticələrinə istiqamətləndirilməsi təmin olunur. Məlumdur ki, I-ci sinifdə şagirdlərə musiqidən heç bir qiymət verilmir və onları tərifləməklə stimullaşdırmaq başa çatdırılır. "Musiqi" dərslərində şagirdlərin stimullaşdırılması üçün aşağıdakı tələblər qoyula bilər:

- Musiqiyə maraqlı və bilavasitə ona emosional reaksiya.

- Dinlənilən, yaxud ifa olunan əsər haqqında fikir söyləmək.

- Musiqi qavrama prosesində əsas biliklərindən istifadə edə bilmək bacarığının olması.

- Şagirdin dərslərində fəal olması və ifaçılıq vərdislərinin inkişaf etməsi.

- "Musiqi" fənni incəsənətlə əlaqədar olduğundan ibtidai siniflərdə "1" və "2" qiymətlərdən istifadə olunmaması.

- "5" qiyməti 1, 2, 3 və 4-cü bəndlərə düzgün cavab verənlər, 4 qiyməti 3 bəndə düzgün cavab verənlər, 3 qiyməti isə 2 bəndə düzgün cavab verənlər layiq görülür.

Bütün bunların həyata keçirilməsi üçün sinifdə dəstəkləyici mühitin yaradılmasına say göstərməlidir.

Göründüyü kimi, ənənəvi qiymətləndirmə norması burada başlıca rol oynayır. Bu forma yeni qiymətləndirmədə də uyğunlaşdırılmalıdır.

Belə bir mühitin yaradılması üçün musiqi dərsləri xüsusi kabinetlərdə tədris edilməli, musiqi kabinetlərinin münasib maddi-texniki bazası (musiqi aləti, uşaq musiqi alətləri, bəstəkarların portretləri, maqnitofon, televizor, ekran və digər texniki vasitələr) olmalı, musiqi fənnindən dərslər deyən müəllim musiqi alətində çala bilməli, digər musiqi materialları ətrafında məlumatlı olmalı, texniki vasitələrdən istifadə etməyi bacarmalı, sinifdə dərslərinin müxtəlif mərhələlərində bütün şagirdlərin iştirakı təmin edilməlidir.

Bu şərtlərə həmçinin o da daxildir ki, əgər hər hansı musiqi materialını mənimsəməyən şagird varsa, onu hamının yanında

tənqid etmək yox, etika daxilində təkrarən öyrətmək lazımdır. Eləcə də məktəblilər arasında istedadlı uşaqların (müəyyən musiqi alətində çala bilən, yaxşı oxuyan) bacarıqlarından əyani surətdə istifadə etməklə bütün sinfin fəallığını, onların musiqiyə olan marağını, ehtiyaclarını artırmaq lazımdır.

Pedaqogikanın əsas prinsiplərindən biri kimi, müəllimin şəxsi nümunəsi (musiqi alətində ifaçılığı, gözəl səsə malik oluması) şagirdlərdə fəallığı artırmaq olar.

Bütün hallarda musiqi müəllimi şagirdlərinin maraqlarında olduğu üçün onun hərtərəfli hazırlığı, mədəni səviyyəsi, davranış qaydaları şagirdlərə öz təsirini göstərmiş qalmır.

Məlumdur ki, humanist və demokratik prinsiplərə əsaslanan müasir təhsil sistemi təlimin artıq pedaqogika elminə məlum olan ənənəvi formalarla bərabər, eyni zamanda qeyri-standart formada aparılmasını da tələb edir. Bu mənada "Musiqi" fənninin tədrisinin yalnız ona məxsus olan xüsusiyyətlərə malik olması da unudulmamalıdır.

Artıq neçə on illərdir ki, "Musiqi" fənninin proqramı mövzuluq prinsipiə əsaslanır. Məhz ona görə də, musiqi tədrisində aşağıdakı dərslərdən də istifadə olunur: mövzuya giriş dərsləri, mövzunun dərinləşdirilməsi dərsləri, mövzunun ümumiləşdirilməsi dərsləri, yekun konsert dərsləri. Bu dərslər ilə bərabər tədris prosesində konfrans dərsləri, seminar dərsləri, müzakirə dərsləri, ekskursiya dərsləri və sairə kimi formalarından istifadə etmək mümkündür.

Adları çəkilən dərslər tipləri aşağıdakı cədvəldə də əksini tapmışdır:

"Musiqi" fənni üzrə standart dərslər tipləri	"Musiqi" fənni üzrə XX əsrin 80-ci illərində istifadə olunan dərslər tipləri
1. Mövzuya giriş dərsləri; 2. Mövzunun dərinləşdirilməsi dərsləri; 3. Mövzunun ümumiləşdirilməsi dərsləri; 4. Yekun konsert dərsləri.	1) Konfrans dərsləri; 2) Seminar dərsləri; 3) Müzakirə dərsləri; 4) Ekskursiya və s.

Müasir təlim prosesində ümumtəhsil məktəblərində həm ənənəvi-standart, həm də qeyri-standart dərslərindən, yəni zamanda onların sintezindən istifadə olunur. Əvvəlcə standart dərslərini araşdıraraq.

1. Mövzuya giriş dərsləri. "Musiqi" fənninin ilboyu tədrisində 4 əsas mövzu öyrədilir və müxtəlif musiqi nümunələri vasitəsilə hər dərstdə əsas mövzuya tabe olan və ondan irəli gələn mövzular mənimsənilir. Məktəblilər bu mövzuların mənimsənilməsi mərhələsində müəyyən bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnirlər. Bir ildə "Musiqi" fənni ilə əlaqədar hər sinifdə tədris olunan dörd mövzunun birinci dərsi "mövzuya giriş" adlanır.

Mövzuya giriş prosesi bilavasitə üç əsas mərhələdən təşkil olunur:

- Şagirdin əvvəllər qazandığı həyat və musiqi təcrübəsinin fəallaşdırılmasından.
- Bilavasitə mövzuya girişin özü şagirdlərin müəllimin köməkliliylə qavranılan musiqiyə əsaslanaraq onlar qarşısında qoyulmuş vəzifələri həll etməklə həyata keçirilir.
- Ümumiləşdirilmiş ilkin biliklər yeni musiqi əsərlərinin qavranılması mərhələsində möhkəmləndirilir.

2. Mövzunun dərinləşdirilməsi dərsləri. Mövzunun dərinləşdirilməsi dərslərinin əsas əlaməti onun məzmununda əsas bilik və bacarıqların yeni xarakteristikalarının olmasıdır. Bu cür dərslər hər yarım ildə olan dərslərin çoxunu təşkil edir. Mövzuya giriş dərslərində olduğu kimi, bu tip dərslərdə də musiqi materialı, təlimin forma və üsulları, vasitələri müəllif tərəfindən müəyyənləşdirilir.

Mövzunun dərinləşdirilməsi prosesi də iki əsas mərhələdən təşkil olunur.

a) Məktəblilərdə olan həyat və musiqi təcrübəsinin (ilk növbədə mənimsənilən bilik və bacarıqların, eyni zamanda mövzunu dərinləşdirmək üçün musiqi eşitmə

təcrübəsinin) fəallaşdırılması, xüsusən mövzunun dərinləşdirilməsi təlimin müxtəlif vasitələrindən və üsullarından istifadə etməklə həyata keçirilir. Bu proses musiqini canlı qavrama və məktəblilərin fəal iştirakı olduqda daha səmərəli olur.

b) Məktəblilərin musiqi fəaliyyətində müxtəlif forma və növlərdən istifadə etməklə qavrama prosesində mövzunun yeni keyfiyyətdə mənimsənilməsinin möhkəmləndirilməsi.

3. Mövzunun ümumiləşdirilməsi dərsləri. Bu dərslərin əsas əlaməti, onun məzmununda mövzuya giriş və mövzunun dərinləşdirilməsi dərslərlə müqayisədə tam, lakin artıq zənginləşdirilmiş bilik və bacarıqlar toplusunun olmasıdır. Belə dərslər, adətən, onların miqdarından asılı olaraq əsas mövzuların mənimsənilməsinin sonunda aparılır. Bu tipli dərslərdə şagirdlərin əsas mövzunu mənimsəmə dərəcəsinə asılı olaraq müəllim musiqi materialı seçir və bununla əlaqədar vasitə və üsullardan istifadə edir. Ümumiləşdirilmiş dərslərdən, eyni zamanda hər yarım ilin sonunda da istifadə olunur.

4. Yekun konsert dərsləri. Bu dərslər hər yarım ilin sonunda keçirilir. Onun vəzifələri və metodik prinsipləri aşağıdakılardır: Dərslərin məqsədi – şagirdlərin yarım il və bir tədris ili müddətində musiqi mədəniyyətinin inkişaf səviyyəsinin əyani göstərilməsi;

Bununla əlaqədar ilboyu şagirdlərin qazandığı aşağıdakı bilik, bacarıq və keyfiyyətlər şərtlənir:

– məktəblilərin musiqiyə olan marağı, emosional münasibəti necə inkişaf etmişdir, incəsənətin mənəvi mahiyyətinin başa düşülməsi necə formalaşmış, musiqi və həyat arasında əlaqəni necə yarada bilər;

– fənnin məzmununu necə qavranılıb, musiqiyə şüurlu münasibət nə dərəcədə dəyişib, canlı dinlənən musiqi haqqında necə fikir söyləyir;

– məktəblilər uşaq musiqi alətlərindən necə istifadə edirlər, il ərzində onların repertuarı necə dəyişib və artıb, onların musiqiyə olan praktik münasibətləri necə inkişaf edib;

– məktəblilərin yaradıcı təcrübələri hansı səviyyədədir.

Konsert dərsləri, adətən, təntənəli şəraitdə və məktəbin akt zalında keçirilir. Belə konsertdə məktəbin eyni paralel siniflərinin şagirdlərinin gücündən də istifadə oluna bilər.

Məlumdur ki, humanist və demokratik prinsiplərə əsaslanan müasir təhsil sistemi təlimin artıq pedaqogika elminə məlum olan ənənəvi formalarının təkmilləşdirilməsini, eyni zamanda təlim prosesində yaradıcılıqla tətbiq oluna bilən qeyri-standart formalardan istifadəni tələb edir.

Hazırkı musiqi təliminin məzmununu, onu təşkil edən standartlar ilə qurulmuşdur ki, bunların reallaşdırılması yeni formalar tətbiq edilmədən mümkün ola bilməz. Ona görə də hər bir standartda fərdi yanaşmaqla konfrans, seminar, müzakirə-diskussiya, ekskursiya xarakterli dərslər formalarından istifadə olunması məqsədəuyğun sayılır. Adı qeyd olunan dərslər formalarını nəzərdən keçirək.

1) Konfrans dərsləri forması: Bu cür dərslər formasını musiqi ilə əlaqədar hər hansı bir böyük mövzunu mənimsədikdən sonra aparmaq olar. Bu dərslər sinifdə, yaxud məktəbin zalında təşkil etmək mümkündür.

2) Seminar dərsləri forması. Bu formada musiqiyə dair müəyyən bölmə materialları mənimsənilmədən sonra istifadə edilə bilər. Belə ki, ildə dörd dəfə, məktəblilərin tətilə getmək ərzində onların əldə etdikləri bilik, bacarıq və vərdislərinin səviyyəsini öyrənmək üçün bu dərslər formasından istifadə etmək olar.

3) Müzakirə-diskussiya dərsləri forması da fəal dərslər formalarından biridir. Belə ki, 45 dəqiqə ərzində sinifdəki bütün şagirdlər

bir mövzunun müzakirəsində diskussiya vasitəsilə iştirak edirlər. Belə bir dərstdə də müəyyən mövzu ilə əlaqədar müzakirələrə başlayırlar. Müzakirə prosesində məktəblilərin hər biri öz fikirlərini mövzu ilə əlaqədar söyləyə bilirlər.

4) Ekskursiya dərsləri formasının əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, burada dərslər materialı muzeylərdə, teatrlarda və s. məktəblilərə aydınlaşdırılır. Yəni, dərslərində müəyyən bir mövzunun, məsələn Üzeyir Hacıbəylinin "Koroğlu", yaxud digər əsərləri ilə əlaqədar onun ev muzeyinə ekskursiya təşkil edilməsi, burada həmin əsərlərlə əlaqədar tarixi sənədlərlə tanış olmaları məktəblilərin bu sənətkar haqqındakı biliklərinin zənginləşdirilməsinə səbəb ola bilər.

Beləliklə, tədqiqatlar və təcrübə bu qənaətin hasil olması ilə nəticələnmişdir ki, dərslər təlim prosesinin müəyyən zaman fasiləsi ilə məhdudlaşan bitkin bir hissədir. Dərslərdə konkret təlim-tərbiyə vəzifələri yerinə yetirilir, şagirdlər bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnir və tərbiyə olunur. Müəllimlərlə şagirdlərin böyük fəaliyyəti dərslərində vəhdətlə həyata keçirilir.

Xatırladıq ki, ümumtəhsil məktəblərində oxuyan şagirdlərin musiqi-estetik zövqünün formalaşdırılması ciddi fikir verilməli olan aktual məsələlərdəndir. Ona görə də, ümumtəhsil məktəblərində tədris olunan hər bir fənnin, o cümlədən, "Musiqi" fənninin şagirdlərin estetik tərbiyyəsi sistemində öz yeri vardır.

Rəyçi: prof. O.Rəcəbov

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Mərdanov M. Azərbaycan təhsili yeni inkişaf mərhələsində. Bakı: 2009.
2. Rəcəbov.O Uşaqlar və mahnılar. Bakı: İşıq, 1985.
3. Rəcəbov.O, Miriyeva.U Musiqi və mənəvi tərbiyə. Bakı: Maarif, 1995.
4. Abbasov.A Pedaqogika. Bakı: Mü-

tərcim, 2001.

5. Xəlilov.V Seçilmiş əsərlər. 5 cildə Bakı: Nərgiz, 2011.

6. Azərbaycan xalq musiqisi. Bakı: Elm, 1981.

7. Ümumtəhsil məktəblərinin I-IV sinifləri üçün fənn kurikulumları. Bakı: Təhsil, 2008.

8. Rəcəbov O. Ümumtəhsil məktəblərində musiqi tədrisi metodikası (metodik tövsiyələr). Bakı, 2005.

С.Алиева

Формы организаций музыкального обучения Резюме

В статье С.С.Алиевой нашли свое отражение такие типы уроков музыки, как «Введения в тему», «Углубления темы», «Обобщения темы», «Итоговый урок-концерт года», и такие уроки музыки которые широко были распространены в 80-ых годах XX века, как «Уроки конфе-

ренции», «Уроки семинары», «Уроки дискуссии», «Уроки экскурсии и т.д.». Автор статьи рекомендует использовать этих типов уроков и на современном этапе в общеобразовательных школах республики.

S.Aliyeva

Organization Forms of Teaching Music Summary

In this article it is spoken about the music lessons according to the new standards of curriculum. New lesson samples as "Introduction lessons to the theme", "Improvement lessons of the theme", "Generalization lessons of the theme", "Total concert lessons" are analysed comparably with the "Conference lessons", "Seminar lessons", "Discussion lessons" and "Excursion lessons" which were widely used in the 80s of the last century, and the opportunities of using these lessons are investigated.

***

Hörmətli abunəçilər!

"Azərbaycan məktəbi" jurnalına 2012-ci ilin ikinci yarımlı üçün abunə yazılışı davam edir.

İndeks: 1002

Jurnalımızı 2012-ci ildə ilboyu normal fəaliyyətinin tənzimlənməsindən ötrü Sizi abunə yazılışına qoşulmağa çağırırıq. İkinci yarımda 3 nömrə nəşr olunur. Bir nüsxənin abunə haqqı 2 manat 20 qəpik, yarımillik abunə haqqı 6 manat 60 qəpikdir.

Abunə respublikamızda fəaliyyət göstərən

"Azərmatbuatayımı" ASC

"Qasid" ASC

"Qaya"

"Səma"

"Xpress-Elita"

"Kaspi"

"Səda"

mətbuatayımı firmalarında qəbul edilir. Böyük əməlləri olan pedaqoji jurnalımıza abunə yazılmağa tələsin.

440-39-83

493-16-43

441-35-33

494-09-59

437-28-10

432-39-55

430-54-26

ƏNƏNƏVİ DƏRS MODELİNDƏN İNTERAKTİV TƏLİMƏ KEÇİD

Nurlana Maqsdudova
Samaxı şəhər 5 nömrəli
tam orta məktəbin müəllimi

Açar sözlər: innovasiya, fəal təlim, idrak, tədris prosesi.

Ключевые слова: инновация, активное обучение, познание, процесс обучения.

Key words: innovation, interactive teaching, thinking, training process

2008-ci ildən etibarən tətbiq edilən "Kurikulum" sistemi arxada buraxdığı 4 il ərzində nəinki şagirdləri, hətta onları gələcək həyata hazırlayan, milli-mənəvi dəyərlərə malik olan gələcəyin idarəediciyi kimi formalaşdırın, sözün əsl mənasında, bir şəxsiyyət yetişdirən müəllimləri də daima öz üzərində çalışmağa və yenilik axtarışında olmağa sövq edir.

Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil Konsepsiyası (Milli Kurikulumu) n sənədinin 30 dekabr 2006-cı ildə təsdiq edilməsi ölkədə təhsil sahəsində aparılan işlərdə əsaslı dönüşə təkan verdi. Yeni təhsil standartları hazırlandı, ibtidai siniflər, yeni kurikulumlar fəaliyyətə başladı. Bundan sonrakı təhsilin məzmununun yeniləşdirilməsi istiqamətində fəaliyyət genişləndi. Pedaqoji ictimaiyyət Azərbaycan təhsili tarixində ilk dəfə olaraq məzmun (Kurikulum) islahatları barədə məlumatlandırıldı. İbtidai sinif müəllimləri kurslara cəlb olundu. Kurikuluma dair yenilikləri təhsil işçilərinə çatdırmaq, onları nəzəri-metodik cəhətdən hazırlamaq, peşəkarlıq səviyyələrini yüksəltmək məqsədi ilə treninqlər, seminarlar keçirildi. Bunlar isə yerlərdə ibtidai sinif müəllimlərinin məsuliyyətini artırdı, onları yaradıcı metodlarla işləməyə səslədi. Bu işdə təlimin məzmu-

nundakı dəyişikliklər, yeni dərslər və müəllimlər üçün hazırlanmış vəsaitlər müəllimlərin də köməyinə gəldi. Kurikulumun tətbiqi təhsilimizi yeni mərhələyə yönəltdi. I-IV siniflər üçün fənn kurikulumları 2007-ci ildə başa çatdırıldıqdan sonra müəllimlərin də vəzifələri konkretləşdirildi. Beləliklə, bütün ölkəmizdə olduğu kimi, bizim rayonumuzda, eləcə də məktəbimizdə yeni bir pedaqoji mühit yarandı. Bu mühit təhsil islahatı, kurikulumun mühiti idi. "Kurikulum" islahatı adı altında görülən işlərin ümdə məqsədi təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, qarşıya çıxan problemləri həll etmək bacarığına malik olan, özünəinam hissəsinə arxalanan, istedadlı, qabiliyyətli və yaradıcı gənclər yetişdirilməsidir.

Kurikulum müəllimlərə yardımçı olmaq məqsədilə tədris prosesinə çoxlu sayda müasir interaktiv təlim metod və üsulları gətirmişdir. Ənənəvi dərslərdən fərqli olaraq, interaktiv təlim metodları əsasında qurulan dərslərdə müəllimlərin yaradıcı bir şəxs mövqeyindən çıxış etməsinə geniş imkanlar yaranmışdır. Lakin bu o, demək deyil ki, ənənəvi dərslərin bütün ünsürlərini, metod və üsullarını təhsil sistemindən tamamilə silib atmaq lazımdır. Elə interaktiv təlimlə ənənəvi dərslər arasında müqayisə apararkən ənənəvi